

Actuació d'ofici recomanant al Departament de Salut la inclusió en una llei dels drets i deures dels pacients

La intenció del Síndic és avaluar l'exercici dels drets dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya, en especial, el dret a la lliure elecció de metge i de centre de salut, tant en l'àmbit de l'atenció primària, com en l'especialitzada i en la sociosanitària. També, que es reguli per llei, l'exercici dels altres drets previstos a la "Carta de Drets i Deures dels ciutadans, en relació amb la salut i l'atenció sanitària", fins ara sense caràcter jurídic vinculant pels poders públics.

Com sabeu, ja hi ha hagut recomanacions del Síndic en aquest sentit, les quals foren acollides i acceptades pel, aleshores, Departament de Sanitat i Seguretat Social i recollides a l'esmentada carta.

Certament, com sigui que alguns dels esmentats drets, no han estat encara positivitzats en cap norma legal o reglamentària, llevat dels que, recentment, es proposen regular per decret, com el dret a una segona opinió i dret de lliure elecció d'EAP, metge de capçalera i pediatre, és per això que inicio l'indicada actuació d'ofici.

Entenc que cal regular tots els drets reconeguts en l'esmentada "Carta de drets i deures dels ciutadans, en relació amb la salut i l'atenció sanitària" en una llei, ja que alguns d'aquests drets, no tots, ja han estat previstos i regulats a Catalunya, en part, per l'Ordre de 10 de juliol de 1991, (avui derogada, però amb annex sobre drets vigent), pel Decret 84/85, de 21 de març, de mesures per a la reforma d'atenció primària, en la Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernents la salut i l'autonomia del pacient, i la informació clínica i en la llei 15/1990, de 9 de juliol, d'Ordenació Sanitària de Catalunya.

Per això i per tal que els drets especificats i continguts, actualment, en l'esmentada carta fossin vinculants per a tots els poders públics i es puguin invocar pels ciutadans davant qualsevol jurisdicció, caldria que fossin positivitzats, recopilats i refosos en una llei, previ el seu desplegament.

El dret a la protecció de la salut, reconegut a l'article 43 de la Constitució, responsabilitza a tots els poders públics d'organitzar i tutelar la salut pública a través de mesures preventives i de les prestacions i els serveis necessaris.

Aquest dret fou desenvolupat per la Llei 14/1986, de 25 d'abril, general de sanitat, i pel Reial decret 63/1995, de 20 de gener, sobre l'ordenació de prestacions sanitàries del Sistema Nacional de Salut, recentment derogat

pel Reial Decret 1030/06, de 15 de setembre, que estableix la cartera de serveis comuns de les prestacions sanitàries del Sistema Nacional de Salut.

A Catalunya, per fer efectiu l'esmentat dret a la protecció de la salut, es promulgà la Llei 15/1990, de 9 de juliol, d'ordenació sanitària de Catalunya, la qual respongué a la necessitat de regular totes les accions que permetessin a la població de Catalunya gaudir d'aquest dret i de la qualitat dels serveis. Entre altres drets, aquesta llei preveu la lliure elecció de metge, sense que s'hagi desplegat el seu abast i procediment per a fer-lo efectiu.

Altrament, els drets de les persones a la salut porten causa, des de la Declaració universal dels drets humans de l'any 1948, fins a les declaracions per a la promoció dels drets dels pacients a Europa, promogudes per l'Organització Mundial de la Salut i de múltiples declaracions internacionals, com el conveni del Consell d'Europa, per a la protecció dels drets humans i la dignitat de l'ésser humà respecte a les aplicacions de la biologia i la medicina, en vigor a Espanya des de l'1 de gener de 2000.

Aquest conveni és el primer instrument internacional amb caràcter jurídic vinculant per als països que l'han subscrit i el seu valor rau en el fet que estableix un marc comú per a la protecció dels drets humans, transposat i desplegat amb posterioritat, pel que fa a determinats drets, en la Llei 41/2002, de 14 de novembre, bàsica d'informació i documentació clínica i en la Llei 16/2003, de 28 de maig, de cohesió i qualitat del SNS. Molts dels esmentats drets de les persones en relació amb la salut, però, ja foren reconeguts a l'esmentada Llei general de sanitat (articles 9 i 10), i tenen antecedents normatius a Catalunya.

Així, l'Ordre catalana de 21 de novembre de 1981, que regula l'acreditació de centres i serveis sanitaris assistencials a Catalunya, amb la voluntat de garantir uns nivells de qualitat dels serveis i les prestacions que s'ofereixen als ciutadans de la xarxa pública, ja preveia que tot malalt sotmès a intervenció quirúrgica ha de ser sotmès a una revisió en consulta preoperatòria per l'anestesiista o pel servei de medicina interna, segons protocol mínim establert, el qual quedava incorporat a la història clínica; l'obligatorietat de ser informat i d'autoritzar explícitament i per escrit cada intervenció quirúrgica, la qual també s'incorpora a la història clínica i, també, s'hi preveien la definició i el concepte d'història clínica, entre altres drets dels malalts i obligacions dels hospitals.

Fou, però, l'Ordre de 25 d'abril de 1983, la que regulà expressament, per primer cop a Catalunya, els drets i els deures del pacient ingressat en un

centre hospitalari, els quals van regir fins a la publicació de l'Ordre de 10 de juliol de 1991, per la qual es regula l'acreditació dels centres hospitalaris, en què s'obliga els hospitals a vetllar pel compliment dels drets dels malalts hospitalitzats i definits en l'annex vigent d'aquesta Ordre.

Moltes han estat durant els anys de funcionament d'aquesta Institució les queixes rebudes per l'incompliment dels drets de les persones malaltes, i moltes, també, les recomanacions que vam fer, aleshores, al Departament de Sanitat i Seguretat Social, sobre el compliment d'aquests drets, la seva ampliació amb nous drets i l'extensió, fora de l'àmbit hospitalari, i per tant, a tota l'estructura sanitària i de la salut, com també la universalització de l'assistència sanitària a tots els residents a Catalunya, sense haver de participar en els costos de finançament, recomanació feta darrerament al Departament de Salut i al Ministeri de Sanitat i Consum (any 2005).

Així, podem indicar que les principals resolucions de caràcter general fetes pel Síndic els darrers anys han estat acceptats i figuren en l'esmentada "Carta de drets i deures dels ciutadans, en relació amb la salut i l'atenció sanitària", presentada pel Departament de Sanitat i Seguretat Social l'any 2001.

L'esmentada carta, però, és un document programàtic que, tot indicar "haver procurat tenir en compte el conjunt de recomanacions que el Síndic ha formulat al Departament de Sanitat i Seguretat Social en els darrers anys" com ara, les d'accés a l'atenció sanitària, el temps d'espera i la fixació de terminis màxims (l·listes d'espera en proves diagnòstiques i terapèutiques), la garantia de la intimitat als hospitals, segona opinió, o l'ús de tècniques de reproducció assistida per prevenir malalties hereditàries lligades al sexe, entre altres, no s'han positivitzat encara, alguns d'aquests drets, en cap norma jurídica.

Per això, i com he dit, per tal que l'esmentada Carta de drets tingui caràcter jurídic vinculant, i en acceptació de les recomanacions del Síndic, per tal que fossin regulats mitjançant una llei, se'ns indicà, ja fa anys, i pel vostre predecessor en el càrrec, que s'estava elaborant un avantprojecte de llei de modificació de la Llei d'Ordenació Sanitària de Catalunya, el qual havia d'introduir un nou títol a la llei, sobre els drets i deures dels ciutadans, en relació amb la salut i l'atenció sanitària.

No hi ha dubte que el Departament de Salut i el Departament de Sanitat i Seguretat Social d'aleshores, heu estat sensibles, pel respecte dels drets dels malalts, però cal que els drets de l'esmentada carta puguin invocar-se per totes les persones davant de qualsevol jurisdicció i adaptar-los als canvis operats en la nostra societat i als avenços derivats del coneixement científic i biomèdic, com recentment ja es féu amb la promulgació de la Llei

21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernents la salut i l'autonomia del pacient, i la documentació clínica i en la Llei bàsica estatal 41/2002, de 14 de novembre.

Per tant, entenem que les recomanacions que des de fa anys el Síndic ha anat adreçant al Departament de Sanitat i Seguretat Social i, ara, al Departament de Salut, tant sobre actuacions específiques per a malalts mentals, nens i gent gran, tractaments mèdics alternatius, acompanyament de familiars, la informació, com sobre els nous drets esmentats, i que estan recollits a l'esmentada carta, la qual no ha esdevingut encara norma jurídica, ho pugui ser ben aviat.

Per això i com sigui que durant aquests darrers anys se segueixen rebent queixes sobre alguns dels drets esmentats, que, tot i figurar a la carta, encara no tenen caràcter jurídic vinculant i no han pogut ser exercits pels interessats en el moment de la reclamació, ja sigui sobre la lliure elecció de metge, d'especialista o de centre; el dret a una segona opinió diagnòstica, entre altres, els quals, també, caldrà desplegar i reglamentar, com ja ens consta i ens heu indicat que s'està fent en relació a la lliure elecció de metge, a través d'un projecte de Decret (expedient 2304/06), és per això que us suggereixo que s'estudiï la possibilitat d'elaborar i aprofundir en la reflexió de tots els drets, eradicar la condició d'opuscle, no vinculant, de la "Carta de drets i deures del ciutadans, en relació amb la salut i l'assistència sanitària" editada l'any 2001 i regular tots els drets i deures en una llei. Per tant, caldria transposar i adaptar l'esmentada carta de drets i deures, realitzant una recopilació i refosa dels drets ja previstos a altres lleis catalanes i reglaments (LOSC, Llei 21/2000, de 29 de desembre i, entre altres, l'Ordre de 10 de juliol de 1991, avui reglament jurídic de caràcter vinculant).

Així, les recomanacions i els suggeriments del Síndic sobre drets, algunes d'elles ja positivitzades en una llei, com la història clínica, la seva custòdia i el temps de conservació als centres sanitaris, acceptades amb la publicació de la Llei 21/2000, de 29 de desembre, sobre els drets d'informació concernent la salut i l'autonomia del pacient i la documentació clínica; però no les recomanacions sobre la regulació dels drets dels col·lectius més vulnerables davant d'actuacions sanitàries específiques, com els nens, la gent gran i els malalts mentals, entre altres; la informació sobre les diferents opcions terapèutiques i tractaments alternatius que el Síndic us recomanà en els casos dels testimonis de Jehovà; facilitar al màxim l'acompanyament dels familiars; facilitar l'accés dels familiars a diferents actes sanitaris; facilitar habitació individual o compartida, amb mitjans que garanteixin una certa intimitat (mampares o cortines); dret a gaudir dels

avantatges derivats de les noves tecnologies genètiques dins el marc legal vigent i d'utilització de tècniques de reproducció assistida per prevenir malalties hereditàries lligades al sexe (provinent de la recomanació acceptada sobre el diagnòstic genètic preimplantacional); dret a obtenir els certificats mèdics acreditatius de l'estat de salut (resolt a Catalunya, però pendent del certificat mèdic oficial depenent de l'OMC, que encara ha de pagar l'usuari); dret a escollir els professionals i el centre sanitari (lliure elecció de metge, especialista i centre, així com el seu desplegament, com es feu en territori del desaparegut INSALUD els anys 1993 i 1996; dret a sol·licitar una segona opinió de facultatiu i dret a ser informat dels serveis i els requisits per obtenir-los, tots aquests drets serien, de ser positivitzats en una llei, garantia de la seva eficàcia i compliment, així com del seu exercici i de la seva possible invocació davant la jurisdicció competent, per part de les persones afectades.

Caldria, també, complementar i especificar determinats drets, facilitant-ne l'aplicació, així com fer efectiu el dret a la universalització, avui limitada als ciutadans sense recursos econòmics suficients, i estendre'l a tothom, més que més, quan ja no es finança amb les quotes de la Seguretat Social, sinó exclusivament amb els impostos dels ciutadans a través dels Pressupostos Generals de l'Estat.

La reforma de l'atenció primària inacabada, també comporta, com sabeu, eventuais discriminacions en les zones on no s'han integrat els metges de contingent que treballen dos hores i mitja i, on encara la lliure elecció de metge i de centre, pediatre i especialistes, com ja us he indicat, no desplegada fora de l'àmbit de l'Àrea Bàsica de Salut, comporta la impossibilitat del normal exercici d'aquest dret.

Sobre les llistes d'espera per a consultes externes i proves diagnòstiques, també caldria preveure'n la regulació, durada i garanties, pel cas d'incompliment dels terminis, fer-se'n responsable l'administració; quant als col·lectius més vulnerables, caldria definir i regular les actuacions i programes específics als quals tinguin dret, o bé adaptar i regular els seus drets específics; pel que fa a les opcions terapèutiques i els tractaments alternatius caldria protocol·litzar-los, enumerar-los i homologar-los, en l'àmbit del Sistema Nacional de Salut, però, independentment, també en la cartera de serveis que pot aprovar la nostra Comunitat Autònoma; els certificats mèdics acreditatius de l'estat de salut, cal regular-ne el dret a obtenir-los de forma gratuïta, sense haver de pagar l'imprès; cal seguir ampliant la cartera de serveis mitjançant els quals es fan efectives les prestacions sanitàries de la cartera de serveis, sobretot, l'ampliació de les prestacions bucodentals, ortoprotètiques i per determinades malalties que es puguin regular i aprovar en la cartera de serveis catalana; formar els professionals sanitaris perquè puguin informar als usuaris sobre els serveis

i les prestacions sanitàries, d'acord amb allò que estableix l'article 10 i 12 del Reial Decret 1030/2006, de 15 de setembre; finalment i, entre altres, especificar la derivació correcta, amb motiu de l'alta hospitalària del pacient, en coordinació amb la resta de serveis sanitaris i sociosanitaris, motiu de continúes queixes a aquesta Institució.

Per tot això, i sens perjudici de l'eventual regulació del dret a la segona opinió i del desplegament del dret a la lliure elecció de metge i pediatre que ja s'estan duent a terme pel vostre departament, us prego m'informeu, en relació amb el capteniment del Departament de Salut, quant a la meua recomanació sobre l'estudi, preparació i presentació d'un eventual projecte de llei, a fi de positivitzar tots els drets reconeguts en l'esmentada "Carta de drets i deures dels ciutadans, en relació amb la salut i l'atenció sanitària", a fi de que es regulin per llei tots els drets i deures, ja sigui modificant la Llei d'ordenació Sanitària de Catalunya, o promovent un projecte de Llei dels drets i deures en relació amb la salut a Catalunya, els quals espero, també, que es despleguin en reglaments posteriors, o amb la recopilació i refosa de la legislació i normativa adient.

Barcelona, 10 d'octubre de 2006